

APELACJA W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

Małgorzata Manowska

KOMENTARZ I ORZECZNICTWO

4. WYDANIE

APELACJA W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

Małgorzata Manowska

KOMENTARZ I ORZECZNICTWO

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

4. WYDANIE

Stan prawny na 2 listopada 2017 r.

Wydawca

Klaudia Szawłowska-Milczarek

Redaktor prowadzący

Grażyna Polkowska-Nowak

Opracowanie redakcyjne

Ewa Wiater

Łamanie

JustLuk

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN: 978-83-8124-056-7

4. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Ta książka jest dla mojej wnuczki Ewy

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	17
Słowo wstępne	19
ROZDZIAŁ I. Zaskarżalność apelacją	21
Art. 367. [Dopuszczalność apelacji]	21
Przepisy powiązane	22
1. Zaskarżalność apelacją	22
1.1. Zasada	22
1.2. Wyjątek	22
1.3. Rozróżnienie zaoczności	23
Orzecznictwo	23
2. Apelacja a rozstrzygnięcie o kosztach procesu za pierwszą instancję	23
Kwestie praktyczne	24
3. Apelacja a przedmiot zaskarżenia	25
Orzecznictwo	26
4. Apelacja a legitymacja i interes prawny w zaskarżeniu	28
Orzecznictwo	29
5. Umocowanie do wniesienia apelacji	31
5.1. Zakres pełnomocnictwa	31
Kwestie praktyczne	33
5.2. Apelacja a udział w postępowaniu aplikantów	33
Orzecznictwo	34
6. Skład sądu drugiej instancji	37
6.1. Zasada	37
6.2. Wyjątki	37
Orzecznictwo	37

ROZDZIAŁ II. Wymagania apelacji jako pisma procesowego	38
Art. 368. [Wymagania formalne apelacji]	38
Przepisy powiązane	39
A. Apelacja jako pismo procesowe	39
1. Oznaczenie sądu	39
Orzecznictwo	39
2. Oznaczenie stron	40
3. Oznaczenie pisma procesowego	40
3.1. Zasada	40
3.2. Wyjątek	41
Orzecznictwo	41
4. Oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia	42
4.1. Obowiązek oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia	42
4.1.1. Zasada	42
4.1.2. Wyjątek 1	42
Kwestie praktyczne	43
4.1.3. Wyjątek 2	43
Kwestie praktyczne	44
4.2. Sprawdzenie wartości przedmiotu zaskarżenia	45
Orzecznictwo	45
5. Zasady określania wartości przedmiotu zaskarżenia w zakresie odsetek	51
Kwestie praktyczne	52
6. Zasady określania wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się	53
Kwestie praktyczne	54
7. Zasady określania wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach dotyczących umowy najmu lub dzierżawy oraz w sprawach o wydanie rzeczy	55
Kwestie praktyczne	55
8. Kumulacja roszczeń w postępowaniu apelacyjnym	56
8.1. Uwagi ogólne	56
Kwestie praktyczne	57
8.2. Określenie wartości przedmiotu zaskarżenia wyroków łącznych, częściowych i wstępnych oraz wyroków rozstrzygających o powództwie głównym i wzajemnym	58
8.3. Określanie wartości przedmiotu zaskarżenia przy sformułowaniu żądania pozwu w sposób alternatywny, przemienny, ewentualny	59
Orzecznictwo	59
9. Podpis i załączniki	69
9.1. Obowiązek podpisania apelacji	69
Kwestie praktyczne	70
Orzecznictwo	70
9.2. Obowiązek dołączenia załączników	73
Kwestie praktyczne	74
Orzecznictwo	74
10. Oplata od apelacji	78
10.1. Uwagi ogólne	78
10.2. Zasada	78
10.3. Wyjątki	78
Orzecznictwo	79

B. Apelacja jako środek odwoławczy	82
1. Oznaczenie wyroku	82
2. Zakres zaskarżenia	82
Przepisy powiązane	82
3. Zarzuty i podstawy apelacji	83
Przepisy powiązane	83
3.1. Zasada	83
3.2. Wyjątek	84
Orzecznictwo	85
4. Zarzuty naruszenia prawa procesowego	85
Przepisy powiązane	85
4.1. Uwagi wprowadzające	85
4.2. Uchybienia prowadzące do nieważności postępowania	86
4.3. Inne uchybienia procesowe a wpływ na rozstrzygnięcie	86
4.4. Uchybienie procesowe – błędna ocena dowodów i błędów w postępowaniu dowodowym	86
Kwestie praktyczne	87
4.5. Zasada	88
Kwestie praktyczne	88
4.6. Wyjątek 1	89
4.7. Wyjątek 2	91
Kwestie praktyczne	91
4.8. Wyjątek 3	92
Kwestie praktyczne	93
4.9. Naruszenia procesowe mające wpływ na ustalenie stanu faktycznego, niezwiązane wprost z postępowaniem dowodowym	94
Kwestie praktyczne	96
4.10. Zarzuty apelacji a zastrzeżenie do protokołu	97
Orzecznictwo	97
5. Zarzuty naruszenia prawa materialnego	111
Przepisy powiązane	111
5.1. Pojęcie prawa materialnego	111
Kwestie praktyczne	112
5.2. Postacie naruszenia prawa materialnego	112
5.3. Błędna interpretacja przepisu	112
Kwestie praktyczne	113
5.4. Niewłaściwe zastosowanie prawa materialnego	113
Kwestie praktyczne	114
5.5. Błędne ustalenie stanu faktycznego przez sąd a błąd w stosowaniu prawa materialnego	115
Kwestie praktyczne	116
Orzecznictwo	119
6. Wnioski apelacji	132
Przepisy powiązane	132
6.1. Obowiązek formułowania wniosków apelacji	132
Kwestie praktyczne	133
6.2. Wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku	134
6.2.1. Wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku z powodu nieważności postępowania prowadzącej do odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania	134

6.2.2.	Wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku z powodu nieważności postępowania prowadzącej do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	135
6.2.3.	Wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania z innych przyczyn	136
6.3.	Wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku	136
7.	Powołanie nowych faktów i dowodów w apelacji	136
8.	Wniosek o zasądzenie kosztów procesu	137
8.1.	Sposób formułowania wniosku apelacji o zasądzenie kosztów procesu za pierwszą instancję	137
8.2.	Wniosek o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego	138
	Orzecznictwo	139
ROZDZIAŁ III. Wniesienie apelacji		143
Art. 369. [Właściwość sądu]		143
	Przepisy powiązane	143
1.	Sąd właściwy do wniesienia apelacji	144
	Kwestie praktyczne	144
	Orzecznictwo	146
2.	Termin do wniesienia apelacji	147
2.1.	Zasada	147
2.2.	Wyjątek	147
	Kwestie praktyczne	147
	Orzecznictwo	148
3.	Termin do wniesienia apelacji a reprezentacja przez pełnomocnika	148
	Kwestie praktyczne	149
	Orzecznictwo	150
4.	Termin do wniesienia apelacji a współuczestnictwo procesowe	151
	Kwestie praktyczne	152
	Orzecznictwo	153
5.	Przerwa biegu terminu do wniesienia apelacji	154
5.1.	Zasada	154
5.2.	Wyjątki	155
	Kwestie praktyczne	156
	Orzecznictwo	157
6.	Bieg terminu do wniesienia apelacji a powtórne doręczenie odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem	163
	Orzecznictwo	163
ROZDZIAŁ IV. Odrzucenie apelacji przez sąd pierwszej instancji		165
Art. 370. [Przesłanki odrzucenia apelacji]		165
	Przepisy powiązane	165
1.	Odrzucenie apelacji z powodu uchybienia terminowi do jej wniesienia	165
	Kwestie praktyczne	166
	Orzecznictwo	167
2.	Odrzucenie apelacji z powodu braków formalnych i fiskalnych	169

Kwestie praktyczne	169
Orzecznictwo	172
3. Odrzucenie apelacji z innych przyczyn	179
ROZDZIAŁ V. Przekazanie sprawy sądowi drugiej instancji	180
Art. 371. [Przedstawienie akt sądowi drugiej instancji]	180
Przepisy powiązane	180
1. Doręczanie odpisów apelacji stronie przeciwnej	180
Kwestie praktyczne	181
2. Doręczanie odpisów apelacji po stronie wnoszącej apelację	181
Orzecznictwo	181
Art. 372. [Odpowiedź na apelację]	182
Przepisy powiązane	182
1. Uwagi ogólne	183
Kwestie praktyczne	183
Orzecznictwo	185
ROZDZIAŁ VI. Postępowanie przed sądem drugiej instancji	187
Art. 373. [Odrzucenie apelacji]	187
Przepisy powiązane	187
1. Zakres wstępnej kontroli apelacji przez sąd drugiej instancji	187
2. Konsekwencje wstępnej kontroli apelacji przez sąd drugiej instancji	188
Orzecznictwo	189
Art. 374. [Posiedzenie niejawne]	192
Art. 375. [Wyznaczenie rozprawy]	192
Przepisy powiązane	193
1. Zasada	193
2. Wyjątki	193
Kwestie praktyczne	194
Orzecznictwo	195
Art. 376. [Rozpoznanie sprawy w postępowaniu apelacyjnym w nieobecności stron]	197
Przepisy powiązane	197
1. Zasada	197
2. Wyjątek	197
Orzecznictwo	198
Art. 377. [Sprawozdanie]	198
Przepisy powiązane	198
1. Odrębności rozprawy apelacyjnej	199
Art. 378. [Granice zaskarżenia]	200
Przepisy powiązane	200
1. Granice apelacji	200

Kwestie praktyczne	201
Orzecznictwo	202
2. Granice podmiotowe apelacji	205
2.1. Uwaga wstępna	205
2.2. Rodzaje współuczestnictwa procesowego	206
2.2.1. Podział ogólny wielopodmiotowości	206
2.2.2. Współuczestnictwo materialne	206
2.2.3. Zobowiązanie solidarne	207
2.2.4. Współuczestnictwo formalne	207
Kwestie praktyczne	208
2.2.5. Współuczestnictwo konieczne	208
2.2.5.1. Zasada	208
2.2.5.2. Wyjątek 1	209
Kwestie praktyczne	209
2.2.5.3. Wyjątek 2	209
Kwestie praktyczne	210
2.2.5.4. Wyjątek 3	211
2.2.5.5. Wyjątek 4	211
2.2.5.6. Wyjątek 5	211
2.2.6. Współuczestnictwo jednolite	211
Kwestie praktyczne	212
2.2.7. Przykładowe sytuacje wspólnoty praw i obowiązków na tle współuczestnictwa jednolitego i koniecznego	212
Orzecznictwo	213
2.3. Granice podmiotowe apelacji w przypadku współuczestnictwa	220
3. Stosowanie art. 378 § 2 w postępowaniu apelacyjnym	222
Orzecznictwo	223
Art. 379. [Nieważność]	227
Przepisy powiązane	227
1. Przyczyny nieważności postępowania jako zarzut apelacji	228
1.1. Uwagi wstępne	228
1.2. Zasada	228
1.3. Wyjątek	228
Kwestie praktyczne	229
Orzecznictwo	229
2. Niedopuszczalność drogi sądowej jako przyczyna nieważności postępowania ..	233
3. Brak zdolności sądowej i procesowej oraz brak w składzie organów jako przyczyna nieważności postępowania	234
3.1. Decyzja sądu drugiej instancji w przypadku braku zdolności sądowej osoby fizycznej	234
3.2. Decyzja sądu drugiej instancji w przypadku braku zdolności sądowej jednostki organizacyjnej	234
3.3. Decyzja sądu drugiej instancji w przypadku braku zdolności procesowej ...	235
3.4. Decyzja sądu drugiej instancji w przypadku braku w składzie organów jednostki organizacyjnej	236
Kwestie praktyczne	237
3.5. Decyzja sądu drugiej instancji w przypadku utraty zdolności sądowej lub procesowej, braku organu powołanego do reprezentowania strony lub przedstawiciela ustawowego w toku postępowania	238

Kwestie praktyczne	240
Orzecznictwo	240
4. Nienależyte pełnomocnictwo jako przyczyna nieważności postępowania	242
Kwestie praktyczne	243
Orzecznictwo	244
5. Powaga rzeczy osądzonej i zawisłość sporu jako przesłanka nieważności postępowania	248
Orzecznictwo	249
6. Wadliwy skład sądu jako przyczyna nieważności postępowania	252
Orzecznictwo	253
7. Wyłączenie sędziego z mocy ustawy jako przesłanka nieważności postępowania	254
8. Pozbawienie możliwości obrony jako przyczyna nieważności postępowania	254
Orzecznictwo	255
Art. 380. [Kontrola niezaskarżalnych postanowień]	264
Kwestie praktyczne	265
Orzecznictwo	265
Art. 381. [Ograniczenie prezentowania nowych faktów i dowodów]	270
Art. 382. [Podstawa orzeczenia sądu drugiej instancji]	270
Przepisy powiązane	271
1. Zasada	271
2. Wyjątki	271
Kwestie praktyczne	273
Orzecznictwo	273
Art. 383. [Rozszerzenie żądania]	282
Przepisy powiązane	282
1. Pojęcie zmian przedmiotowych	282
Orzecznictwo	283
2. Zmiany ilościowe w postępowaniu apelacyjnym	284
2.1. Zasada	284
2.2. Wyjątek	284
Orzecznictwo	284
3. Zmiany jakościowe w postępowaniu apelacyjnym	285
3.1. Zasada	285
3.2. Wyjątek	285
Orzecznictwo	285
4. Tryb dokonania zmian przedmiotowych w postępowaniu apelacyjnym	287
5. Skutki niedozwolonej zmiany powództwa w postępowaniu apelacyjnym	287
Orzecznictwo	288
Art. 384. [Zakaz reformationis in peius]	290
1. Zasada	290
2. Wyjątki	290
Orzecznictwo	291

Art. 385. [Przyczyny oddalenia apelacji]	295
Art. 386. [Inne rozstrzygnięcia]	295
Przepisy powiązane	296
1. Rodzaje orzeczeń sądu drugiej instancji	296
2. Wyroki reformatoryjne	297
3. Postanowienia sądu drugiej instancji w kwestiach formalnych	297
4. Wyrok (postanowienie co do istoty sprawy) uchylający wyrok (postanowienie co do istoty sprawy) sądu pierwszej instancji i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania	298
5. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu za pierwszą instancję	300
Orzecznictwo	301
6. Postępowanie po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania	316
Orzecznictwo	318
Art. 387. [Uzasadnienie]	321
Przepisy powiązane	322
1. Uzasadnianie orzeczeń w postępowaniu apelacyjnym	322
1.1. Zasada	322
1.2. Wyjątki	323
Kwestie praktyczne	323
Orzecznictwo	325
2. Konstrukcja uzasadnienia wyroku sądu drugiej instancji	327
Orzecznictwo	330
Art. 387¹. [Obowiązek zawiadomiania o zmianie miejsca zamieszkania]	333
Przepisy powiązane	333
Art. 388. [Wstrzymanie wykonania zaskarżonego orzeczenia]	334
Przepisy powiązane	334
1. Wykonalność wyroku sądu drugiej instancji	334
1.1. Zasada	334
1.2. Wyjątki	334
2. Wstrzymanie wykonania wyroku sądu drugiej instancji	335
3. Wstrzymanie skuteczności wyroku sądu drugiej instancji	336
Orzecznictwo	337
Art. 389. [Zwrot akt sądowi pierwszej instancji]	337
Art. 390. [Przedstawienie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu] ...	337
1. Przesłanki przedstawienia zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji	338
Orzecznictwo	339
2. Moc wiążąca uchwały Sądu Najwyższego rozstrzygającej zagadnienie prawne	344
Orzecznictwo	345
Art. 391. [Odpowiednie stosowanie]	346
Przepisy powiązane	346
1. Ogólne zasady stosowania przepisów regulujących postępowanie przed sądem pierwszej instancji do postępowania apelacyjnego	346

Orzecnictwo	347
2. Zmiany podmiotowe w postępowaniu apelacyjnym	348
Orzecnictwo	349
3. Cofnięcie apelacji	351
Orzecnictwo	353
ROZDZIAŁ VII. Apelacja uproszczona	357
Art. 505⁸. [Apelacja w postępowaniu uproszczonym]	357
Przepisy powiązane	357
1. Termin do wniesienia apelacji w postępowaniu uproszczonym	358
1.1. Zasada	358
1.2. Wyjątek	358
2. Zrzeczenie się prawa do wniesienia apelacji	358
Kwestie praktyczne	359
Art. 505⁹. [Zarzuty apelacji]	360
1. Podstawy apelacji uproszczonej	360
2. Dopuszczalność podnoszenia dalszych zarzutów apelacji	361
3. Ograniczony charakter apelacji uproszczonej	361
Orzecnictwo	362
Art. 505¹⁰. [Rozpoznanie apelacji]	363
1. Skład sądu w postępowaniu apelacyjnym uproszczonym	363
2. Posiedzenie przewidziane do rozpoznania apelacji w postępowaniu uproszczonym	363
2.1. Zasada	363
2.2. Wyjątek	363
Kwestie praktyczne	364
Orzecnictwo	365
Art. 505¹¹. [Prowadzenie postępowania dowodowego w postępowaniu uproszczonym]	368
1. Zasada	369
2. Wyjątek	369
Art. 505¹². [Rozstrzygnięcia]	370
1. Wyrok sądu drugiej instancji w postępowaniu uproszczonym	370
1.1. Zasada	370
1.2. Wyjątek	370
2. Wskazania sądu drugiej instancji co do dalszego postępowania	371
Orzecnictwo	371
Art. 505¹³. [Uproszczenia dotyczące uzasadnienia wyroku sądu drugiej instancji]	372

* * *

Schematy	373
1. Apelacja (art. 368)	375
2. Wielopodmiotowość w procesie cywilnym	376
3. Rodzaje współuczestnictwa procesowego a dokonywanie czynności procesowych w postępowaniu apelacyjnym	378
4. Apelacja jako pismo procesowe	379
5. Działalność jurysdykcyjna sądu a zarzuty i wnioski apelacji	380
6. Orzeczenia sądu apelacyjnego	381

* * *

Suplement. Przykłady	I-LXVII
-----------------------------------	---------

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 1666 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682 ze zm.)
- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1577 ze zm.)
- pr. adw. – ustawa z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2016 r. poz. 1999 ze zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 623 ze zm.)
- u.r.p. – ustawa z 6.06.1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 233 ze zm.)

Czasopisma i publikatory

- Biul. SN – Biuletyn Sądu Najwyższego
- M. Praw. – Monitor Prawniczy
- OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSAB – Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
- OSAW – Orzecznictwo Sądów Apelacji Wrocławskiej

OSNAPIUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (1994–2003)
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej i Izby Karnej
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (1963–1994)
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSNP-wkł.	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych – wkładka
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PiP	– Państwo i Prawo
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
Prok. i Pr.-wkł.	– Prokuratura i Prawo – wkładka

Inne

SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy

Uwaga: artykuły powołane bez oznaczenia są artykułami ustawy z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.). Zapis kursywą w cytowanych orzeczeniach oznacza instytucję nieobowiązującą.

SŁOWO WSTĘPNE

Oddaję w ręce Czytelników czwarte wydanie książki przeznaczonej przede wszystkim dla osób przystępujących do egzaminu zawodowego radcowskiego i adwokackiego. Może być ona również pomocna dla adwokatów i radców prawnych, a także dla tych wszystkich osób, które w swojej pracy zawodowej sporządzają apelacje i biorą udział w postępowaniu apelacyjnym.

Książka jest komentarzem praktycznym do przepisów regulujących apelację i postępowanie apelacyjne. Szczególny nacisk położono w niej na problematykę konstrukcji apelacji, jej wymagania formalne jako pisma procesowego oraz jako środka odwoławczego.

Niniejsze opracowanie zawiera przykłady i kazusy wyjaśniające funkcjonowanie wielu instytucji z zakresu postępowania odwoławczego, przykłady konstruowania zarzutów i wniosków apelacji oraz wzory poszczególnych elementów apelacji. Opracowano także schematy ułatwiające Czytelnikowi poruszanie się po postępowaniu apelacyjnym, uwzględniające m.in. występowanie w tym postępowaniu współuczestnictwa procesowego czy zależność pomiędzy rodzajem zarzutów i wniosków apelacji.

Czwarte wydanie książki uzupełniono o orzecznictwo Sądu Najwyższego z ostatnich lat oraz nowe koncepcje rozwiązywania niektórych problemów, jakie pojawiają się w praktyce.

Problematykę apelacji przedstawiono w sposób umożliwiający stopniowe opanowanie umiejętności potrzebnych do jej sporządzenia w sposób profesjonalny. Ponieważ komentarz przeznaczony jest przede wszystkim dla aplikantów, przedstawiona w nim konstrukcja apelacji jest modelem, który uwzględnia wszystkie elementy prawidłowo sporządzonego środka odwoławczego, niezależnie od tego, czy ich brak w praktyce uniemożliwiłby nadanie mu biegu bądź powodowałby nieskuteczność apelacji. Dotyczy to np. zarzutów naruszenia prawa materialnego, które sąd drugiej instancji ma przecież obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu, czy też kolejności elementów apelacji, która w praktyce nie ma decydującego znaczenia.

Komentarz zawiera również próbę rozwiązania wielu problemów praktycznych spotykanych na co dzień w postępowaniu apelacyjnym. Podstawę proponowanych rozwiązań stanowi przede wszystkim orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych dotyczące apelacji i postępowania apelacyjnego, co przyczyni się, mam nadzieję, do ujednoczenia praktyki w spornych kwestiach.

Przykłady i materiały wykorzystane w komentarzu są efektem wieloletniej pracy z aplikantami radcowskimi i adwokackimi w ramach aplikacji organizowanej przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w Warszawie oraz Okręgową Radę Adwokacką w Warszawie i za tę współpracę dziękuję.

Małgorzata Manowska

ROZDZIAŁ I

ZASKARŻALNOŚĆ APELACJA

ART. 367. DOPUSZCZALNOŚĆ APELACJI

Art. 367. § 1. Od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje apelacja do sądu drugiej instancji.

§ 2. Apelację od wyroku sądu rejonowego rozpoznaje sąd okręgowy, a od wyroku sądu okręgowego jako pierwszej instancji – sąd apelacyjny.

§ 3. Rozpoznanie sprawy następuje w składzie trzech sędziów zawodowych. Postanowienia dotyczące postępowania dowodowego na posiedzeniu niejawnym wydaje sąd w składzie jednego sędziego.

§ 4. Postanowienie o przyznaniu i cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych, o odmowie zwolnienia, o odrzuceniu wniosku o zwolnienie oraz o nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazaniu na grzywnę, jak również postanowienie o ustanowieniu, cofnięciu ustanowienia, o odrzuceniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego oraz o skazaniu na grzywnę i nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia ich wynagrodzenia sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego.

§

PRZEPISY POWIĄZANE:

art. 326, 339, 351, 370, 373, 394, 398²² § 1, art. 505¹⁰, 518¹, 626⁸ k.p.c.

1. ZASKARŻALNOŚĆ APELACJĄ

1.1. ZASADA

Apelacja jest środkiem odwoławczym służącym do **zaskarżania orzeczeń sądu o charakterze merytorycznym**, tj. rozstrzygających o istocie sprawy. Należą do nich: wyroki końcowe (art. 316 § 1), wyroki częściowe (art. 317 § 1), wyroki wstępne (art. 318 § 1), wyroki łączne – wydane po połączeniu spraw do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia (art. 219), wyroki uzupełniające (art. 351 § 1 i 3), wyroki zaoczne, jeżeli stroną wnoszącą środek zaskarżenia jest powód (art. 339 § 1, art. 342), postanowienia rozstrzygające co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym (art. 518), wpis w księdze wieczystej oraz wykreślenie (art. 626⁸ § 6 i 7). Z tej kategorii wyłączone są postanowienia (wpis, wykreślenie), gdy rozstrzygnięcie co do istoty sprawy wydane zostało przez referendarza sądowego. Wówczas na orzeczenie referendarza sądowego przysługuje skarga (art. 398²² § 1, art. 518¹).

1.2. WYJĄTEK

Do merytorycznych orzeczeń, które **nie podlegają zaskarżeniu** apelacją, należą **nakazy zapłaty**, gdyż w tym wypadku właściwymi środkami zaskarżenia są zarzuty wobec nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym (art. 491 § 1), oraz **sprzeciw od nakazu zapłaty** wydanego w postępowaniu upominawczym bądź europejskim postępowaniu nakazowym (art. 502 § 1, art. 505¹⁹ k.p.c., art. 16 rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 12.12.2006 r. ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty, Dz.Urz. UE L 399, s. 1, ze zm.), przysługujące wyłącznie pozwanemu. Do merytorycznego rozstrzygnięcia, od którego nie jest dopuszczalne wniesienie apelacji, należy zaliczyć także **wyrok zaoczny**, jeśli stroną skarżącą jest pozwany. Wówczas przysługuje mu sprzeciw (art. 344 § 1). Obu stronom przysługuje również zażalenie na rozstrzygnięcie o kosztach procesu zawarte w nakazie bądź wyroku zaocznym, ale tylko wówczas, gdy ta sama strona nie zaskarża jednocześnie rozstrzygnięcia co do istoty sprawy w jakiegokolwiek części.

1.3. ROZRÓŻNIENIE ZAOCZNOŚCI

O uznaniu wyroku za zaoczny **decydują warunki jego wydania**, nie zaś oznaczenie nadane mu przez sąd. W przypadku przedstawienia sądowi drugiej instancji do rozpoznania apelacji od wyroku zaocznego, który sąd pierwszej instancji uznał za wyrok kontradiktoryjny, sprawa powinna zostać przekazana temu sądowi w celu – w zależności od sytuacji – doręczenia pozwanemu wyroku zaocznego (jeśli apelację wniósł powód) albo rozpoznania apelacji jako sprzeciwu (jeśli apelację wniósł pozwany). Pismo błędnie nazwane apelacją, wniesione przez pozwanego od wyroku zaocznego, który mylnie uznany został przez sąd za kontradiktoryjny, powinno być potraktowane jako sprzeciw.

ORZECZNICTWO

Wyrok wydany w sprawie, w której strona pozwana nie złożyła żadnego oświadczenia w przedmiocie żądań pozwu jest wyrokiem zaocznym, choćby sąd omyłkowo nadał mu charakter tzw. wyroku kontradiktoryjnego. Wyrok taki powinien być doręczony zgodnie z art. 343 k.p.c. i przysługuje od niego sprzeciw. Bez doręczenia wyrok taki się nie uprawomocnia.

**Postanowienie SN z 7.11.1995 r., I PRN 45/95,
OSNP 1996/12, poz. 172, LEX nr 23748**

Okoliczność, iż *sąd wojewódzki* nie zamieścił w wyroku wzmianki oznaczającej go jako wyrok zaoczny, nie wpływa na charakter wniesionego środka zaskarżenia. Wniesiony bowiem środek zaskarżenia, mimo błędnego nazwania *rewizja*, w istocie jest sprzeciwem.

**Postanowienie SA w Katowicach z 23.04.1992 r., I ACr 132/92,
OSA 1993/2, poz. 15, LEX nr 5533**

2. APELACJA A ROZSTRZYGNIĘCIE O KOSZTACH PROCESU ZA PIERWSZĄ INSTANCJĘ

W przypadku gdy strona chociażby co do niewielkiej części rozstrzygnięcia wnosi apelację, **nie przysługuje jej prawo** wniesienia zażalenia na orzeczenie sądu pierwszej instancji w przedmiocie kosztów procesu pomiędzy tymi samymi stronami (art. 394 § 1 pkt 9 *a contrario*). Nie może ono zostać wniesione nawet wówczas, gdy przedmiotowy za-

Małgorzata Manowska – doktor habilitowany nauk prawnych; sędzia Sądu Apelacyjnego w Warszawie; profesor nadzwyczajny Uczelni Łazarskiego; dyrektor Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie; prowadzi wykłady na aplikacjach: sędziowskiej, adwokackiej, radcowskiej; autorka wielu publikacji z zakresu prawa cywilnego procesowego, współautorka komentarzy do Kodeksu postępowania cywilnego oraz Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, a także książki *System prawa pracy*, t. VI: *Procesowe prawo pracy*.

W publikacji kompleksowo omówiono problematykę związaną z apelacją jako środkiem zaskarżenia – z uwzględnieniem zarówno apelacji zwykłej, jak i apelacji uproszczonej – oraz z postępowaniem apelacyjnym. Szczególny nacisk położono na konstrukcję apelacji, jej wymagania formalne jako pisma procesowego oraz jako środka odwoławczego.

Książka składa się z dwóch części. Pierwsza z nich zawiera:

- klasyczny podartykułowy komentarz do przepisów art. 367–391 i 505⁸–505¹³ k.p.c.,
- wybór najważniejszych orzeczeń ze wskazaniem dominującej linii orzeczniczej,
- schematy ułatwiające zrozumienie zasad postępowania apelacyjnego uwzględniające m.in. współuczestnictwo procesowe.

W drugiej części – w suplemencie – umieszczono:

- przykłady i kazusy wyjaśniające funkcjonowanie wielu instytucji z zakresu postępowania odwoławczego,
- przykłady konstruowania zarzutów i wniosków apelacji oraz wzory poszczególnych elementów apelacji,
- wzór prawidłowo napisanej apelacji opatrzony szczegółowym komentarzem.

Czwarte wydanie książki uwzględni aktualny stan prawny, a ponadto zostało uzupełnione o najnowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych oraz nowe koncepcje rozwiązywania niektórych problemów pojawiających się w praktyce.

Publikacja jest przeznaczona przede wszystkim dla osób przystępujących do egzaminu zawodowego radcowskiego, adwokackiego i sędziowskiego. Książka będzie też pomocna sędziom, adwokatom i radcom prawnym oraz tym wszystkim, którzy w swojej pracy zawodowej sporządzają apelacje i biorą udział w postępowaniu apelacyjnym.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8124-056-7

